

ПАРТИЦИПАТОРНИЙ БЮДЖЕТ В КОНТЕКСТІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ БЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

Розвиток процесів децентралізації у сфері бюджетних відносин в Україні зумовлює запровадження новітніх підходів до здійснення бюджетного процесу на місцевому рівні із залученням громадянського суспільства.

Принцип максимального залучення громадськості до бюджетного процесу лежить в основі партиципаторного бюджету, котрий став відповіддю суспільства на політичний та олігархічний лобізм, соціальне виключення та корупцію й набув найбільшого поширення у країнах, що розвиваються. Партиципаторний бюджет відображає прямий демократичний підхід до бюджетного процесу на місцевому рівні, а також – надає можливість достатньої поінформованості громадян та їх безпосередньої участі у формуванні бюджетних ресурсів. Вищезазначена модель бюджету дозволяє підвищувати рівень відповідальності службовців та забезпечує прозорість бюджетного процесу [1, с. 11].

Партиципаторний бюджет – процес дискусій та прийняття рішень у формі прямої демократії (демократії прямої участі, демократії співучасті), у котрому кожен громадянин має право пропонувати напрями витрачання бюджетних коштів визначеної частини місцевого бюджету. Характерними рисами партиципаторного бюджету визначають наступні:

- чітко визначена частина бюджету;
- реалізація всіх запланованих проектів повинна відбутися протягом бюджетного року;
- пропозиції подаються за встановленими вимогами від імені громадянина;
- можливість визначати і голосувати за проекти, реалізація котрих задовольнить потреби всієї місцевої громади;
- реалізація інвестиційних проектів і проведення ремонтних робіт може відбуватися лише на підвідомчій території згідно діючого законодавства;
- можливість здійснення безпосереднього контролю громадянами за бюджетними витратами [2].

Важливо зазначити, що виникнення і тестування моделі партиципаторного бюджету відбувалася протягом 1989 – 1997 рр. у місті Порту Алегрі та інших містах Бразилії, до 2000 р. ця модель бюджету набула поширення в Латинській Америці, а з 2000 р. – досягла країн Північної Америки, Європи, Африки, Азії та Австралії. Модель партиципаторного бюджету розповсюджувалася повсюдно і з 2011 р. була застосована у Польщі. З того часу близько 100 польських міст в різних формах реалізують

цей принцип участі громадян у бюджетному процесі на місцевому рівні. Наприклад, в містах Лодзь та Варшаві частка партиципаторного бюджету – 1%, але навіть маючи в розпорядженні такі кошти, можна реалізувати визначені проекти. Щороку на потреби партиципаторного бюджету міста Лодзь виділяється більше коштів, так у 2013 р. було виділено 20 млн. злотих, у 2014 р. – 40 млн. злотих, а до 2018 р. міська влада пообіцяла виділити 100 млн. злотих. Міська влада у місті Парижі визначила обсяг партиципаторного бюджету у розмірі 7% [4; 3, с. 5].

В Україні запровадження моделі партиципаторного бюджету здійснюється у трьох пілотних містах – Чернігові, Черкасах, Полтаві за допомогою реалізації проекту «Партиципаторний бюджет – можливості для підвищення громадської активності і встановлення належного партнерства з органами влади» у рамках Польсько-Канадської Програми Підтримки Демократії співфінансованої з програми польської співпраці на користь розвитку Міністерства закордонних справ РП та канадського Міністерства закордонних справ, торгівлі та розвитку (DFATD). Метою зазначеного проекту визначено підвищення рівня залучення мешканців Чернігова, Черкас та Полтави до процесу прийняття рішень щодо розвитку міст та покращення діалогу між місцевою владою і громадськістю шляхом співпраці в плануванні та імплементації партиципаторних бюджетів.

Доцільно зауважити, що модель партиципаторного бюджету не заперечує і не применшує ні значення влади, ні відповідальності політичних представників. Влада і відповідальність набуватимуть іншого виду, інституційно пов'язаного консультативними та партиципаторними процесами, котрі їх оточуватимуть. Отже, ключове теоретичне питання стосовно взаємозв'язку між представницькою та партиципаторною (прямою) демократією полягатиме у наступному: функціонування другої гарантуватиме якість першої [5].

Дослідження моделі партиципаторного бюджету дозволяє визначити її переваги та недоліки у сфері реалізації бюджетних відносин на місцевому рівні. Беззаперечними перевагами зазначеної моделі бюджету є сприяння децентралізації влади, розвиток громадянського суспільства, прозорість прийняття бюджетних рішень, підвищення рівня довіри між громадянами та місцевою владою, розподіл бюджетних коштів з урахуванням суспільних потреб. Проте виклики щодо застосування партиципаторного бюджету є не менш важливими і стосуються узгодження пропонувананих проектів з іншими діями та заходами на місцевому рівні, досвідченості усіх учасників процесу, доступності та відкритості обраних проектів, затрат часу та коштів під час участі у процесі [4; 6].

Реконструкція бюджетних відносин в Україні передбачає застосування інноваційних підходів до вирішення сучасних проблем в умовах ринкових та демократичних трансформацій, що визначає доцільність запровадження та розвиток моделі партиципаторного бюджету з метою забезпечення соціально-економічного розвитку підвідомчих територій за участю громадянського суспільства.

Список використаної літератури:

1. Бояр А. О. Еволюція наукових бюджетних сентенцій / А. О. Бояр // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2015. – № 1(99). – С. 121-138.
2. Гринчук Н. Бюджетний процес на місцевому рівні в Україні: правове регулювання, повноваження місцевої влади, участь громадськості / Наталія Гринчук. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pauci.org/files/bpnr.pdf>
3. Морозова Х. Бюджет небайдужості / Христина Морозова // Суспільно-політичний альманах «Громадянське суспільство». – 2015. – № 3(23). – С. 4-6.
4. Мартеля Б., Півко Ю. Партиципаторний бюджет / Борис Мартеля, Юстина Півко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pauci.org/files/SeminarCityCouncilsPresentation.pdf>
5. Пол Гінсборг. Популізм, співучасть, демократія / Пол Гінсборг. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zggroup.com.ua/print.php?articleid=3948>
6. Gabriela Lidia Tănase. An Overall Analysis of Participatory Budgeting Advantages and Essential Factors for an Effective Implementation in Economic Entities / Gabriela Lidia Tănase. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ibimapublishing.com/journals/JEERBE/2013/201920/201920.pdf>

Деркач Ю.Б.

*викладач кафедри банківської справи,
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна*

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО ВАЛЮТНОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

Валютне регулювання та валютний контроль як механізм реалізації валютної політики є невід'ємною частиною економічної діяльності країн із внутрішньо конвертованою валютою й важливою сполучною ланкою національної економіки й фінансової системи зі світовою економікою.

Інструменти валютного регулювання й валютного контролю, впливаючи на сальдо платіжного балансу, курс національної валюти, рівень валютних резервів та інші макропараметри забезпечують необхідну динаміку розвитку зовнішньої торгівлі, одночасно захищаючи національний фінансовий ринок від неконтрольованого витоку національного капіталу.

Тим часом, ринкові підходи до управління економікою, засновані на використанні методології аналізу макроекономічної ситуації в Україні й світі привели до того, що були знижені, а в окремих випадках повністю усунуті бар'єри на шляху вільного руху грошей і капіталів. Значно спростилася процедура виходу вітчизняних промислових і банківських